

III WALORYZACJA FAUNISTYCZNA

Obszar gminy należy do najsłabiej poznanych pod względem zoologicznym w województwie szczecińskim. W zasadzie poza opracowaniami o charakterze ogólnym (ssaki - Pucek i Raczyński 1983, ptaki - Tomiałojć 1990, sowy - Ruprecht i Szwagrzak 1988, sowa błotna - Domaszewicz 1995, płazy i gady - Juszczyk 1987, Zemanek i Rafiński 1989, Zemanek 1995, grzebiuszka ziemna - Ruprecht 1977, ryby - Kotusz 1996, Witkowski 1996, bezszczętkowce - Witkowski 1996) brak jest dokładniejszych danych na temat występowania kręgowców na terenie gminy.

1. Ogólna charakterystyka faunistyczna gminy

Zgodnie z regionalizacją zoogeograficzną (Kondiacki 1988) gmina Stara Dąbrowa została zakwalifikowana do prowincji europejsko - zachodniosyberyjskiej Palearktyki, krainy południowobałtyckiej, dzielnicy bałtyckiej.

Na skład fauny tej gminy ma niewątpliwie wpływ wiele czynników, m.in. :

- dość łagodny klimat
- ukształtowanie terenu będące efektem przede wszystkim działalności ostatniego zlodowacenia,
- mały udział gruntów przeznaczonych na infrastrukturę techniczno- przemysłową
- duży udział gruntów użytkowanych rolniczo.

Powyższe czynniki umożliwiły osiedlenie się dotychczas stwierdzonych wielu gatunków bezkręgowców i kręgowców. Wiele z nich to gatunki objęte ochroną prawną na podstawie ustaw: o ochronie przyrody, Prawo łowieckie i o rybactwie śródlądowym, oraz międzynarodowymi aktami prawnymi dotyczącymi ochrony zwierząt i ich siedlisk.

Obszarami cennymi pod względem faunistycznym są wszelkie tereny o naturalnym charakterze i słabej antropopresji. Wymieniono je w poniżej jako obszary występowania poszczególnych grup taksonów zwierzęcych rzadkich, zagrożonych wyginięciem i ginących.

2. Wyniki inwentaryzacji wybranych grup fauny gminy Stara Dąbrowa

W punkcie tym spisano gatunki ujęte w: „Polskiej czerwonej księdze zwierząt”, „Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce”, „Polskim studium różnorodności biologicznej”, „Europejskiej czerwonej liście zwierząt i roślin zagrożonych wyginięciem w skali

światowej”, „Czerwonej liście Brandenburgii”, „Czerwonej liście Meklemburgii” i „Czerwonej liście gatunków Pomorza Szczecińskiego”, a stwierdzone kiedykolwiek w obecnych granicach gminy.

Opracowanie niniejsze zawiera informacje uzyskane w efekcie inwentaryzacji przeprowadzonej w latach 1997 - 98 oraz nieliczne dane archiwalne pochodzące z lat 50-, 60-, 70- i 80-tych.

W ANEKSIE podano wykaz gatunków zwierząt stwierdzonych na terenie gminy w trakcie inwentaryzacji przyrodniczej gminy oraz wykazanych przez innych autorów

2. 1 Bezkręgowce

Spośród chronionych zwierząt bezkręgowych na terenie gminy stwierdzono tylko biegaczowate, trzmielę i ślimaka winniczka. Na uwagę zasługuje niewielka ilość trzmieli, co w związku z utrzymującą się tendencją spadkową w naszym kraju (Dylewska i in. 1998) może budzić pewne obawy co do przyszłości tej grupy zwierząt w Polsce. Podstawowymi działaniami jakie należy podjąć w celu zachowania trzmieli są: sadzenie wierzb, lip i klonów na miedzach i w zadrzewieniach śródpolnych oraz zachowanie wypasanych łąk kwietnych.

a) MIĘCZAKI

Jedynym gatunkiem z mięczaków chronionych prawem i stwierdzonym w gminie Stara Dąbrowa był: **Ślimak winniczek** - *Helix pomatia*

b) STAWONOGI

Owady

Spośród chronionych owadów na terenie gminy Stara Dąbrowa stwierdzono występowanie trzmieli i biegaczy.

2. 2 Kręgowce

a) RYBY I BEZSZCZĘKOWCE

Ryby w trakcie trwania inwentaryzacji przyrodniczej w gminie Stara Dąbrowa nie były przedmiotem specjalnych badań i analiz. Ichtyofauna gminy została scharakteryzowana na

podstawie dostępnych danych literaturowych, które dostarczają informacji głównie pod kątem typologii rybackiej jezior oraz obfitości występowania niektórych gatunków.

Na terenie gminy znajdują się cztery jeziora: Grabowskie (pow. 60 ha), Kołki (pow. 13,5 ha), Parlińskie (pow. 25 ha) i Łęczyckie (pow. 22,5 ha).

W typie sandaczowym klasyfikowano jeziora charakteryzujące się składem gatunkowym ichtiofauny, w którym przeważały: leszcz, lin, sandacz, węgorz, szczupak. Domieszkę stanowiły: krap, płóć, ukleja, okoń, niekiedy stynka, jazgarz. Do jezior sandaczowych na terenie gminy zaliczane są Jeziora Grabowskie i Łęczyckie.

W typie linowo-szczupakowym klasyfikowano jeziora o wysokiej produktywności biologicznej, charakteryzujące się składem gatunkowym ichtiofauny, w którym przeważały: lin, szczupak. Istotną domieszkę stanowiły: karaś, węgorz, krap, płóć, okoń, wzdreğa, sum. Ten typ jezior reprezentuje w gminie jezioro Parlińskie

W typie karasiowym klasyfikowano jeziora o niskiej produktywności rybackiej, charakteryzujące się składem gatunkowym ichtiofauny, w którym przeważały: karaś, lin, węgorz, szczupak. Domieszkę stanowiły: krap, płóć, sum, okoń. Do tego rodzaju zaliczane jest jezioro Kołki.

Głównymi rzekami przepływającymi przez teren gminy są: Krapiel, Giełdnica i Sokola. Przy czym Krapiel jest prawobrzeżnym dopływem Iny, natomiast Giełdnica i Sokola są dopływami Krapieli. W skład ichtiofauny Krapieli wchodzi: płóć, miętus, szczupak, kleń, pstrąg, okoń, troć, ukleja, piskorz i ciernik. W jej dopływach skład gatunkowy może być uboższy i powinien zawierać: płocie, cierniki, kiełbie, leszcze, węgorze i okonie. Nie można wykluczyć łowionego w dorzeczu Iny w końcu XIX w. minoga rzecznoego, ale jego występowanie jest mało prawdopodobne (Witkowski 1996). Z minogiem strumieniowym jest podobnie.

Na terenie stawów rybnych w okolicy Krzywnicy i Lutkowa prowadzona jest hodowla karpia.

Charakterystyka ichtiofauny gminy Stara Dąbrowa

W trakcie analizy dokumentacji przyrodniczej potwierdzono obecność ryb podawanych dla terenu Pojezierza Pomorskiego jako gatunki pospolite. Najliczniejszymi są leszcz, lin, szczupak, płóć, krap, okoń. Pozostałe występują mniej licznie lub bardzo rzadko. Na tak częste występowanie tych gatunków wpływa zeutrofizowanie jezior. Na uwagę zasługuje jednak obecność jezior sandaczowych, istnieje potrzeba ich szczególnej ochrony. Okolicznością szczególnie niekorzystną dla prowadzenia ochrony ichtiofauny jest rabunkowa gospodarka

prowadzona przez rybaków zawodowych oraz kłusownictwo wędkarskie. Nieobojętnym jest również zanieczyszczenie wód Krapieli i jezior ściekami bytowymi i rolnymi (w tym z hodowli).

b) PŁAZY

Na obszarze gminy Stara Dąbrowa stwierdzono występowanie **8 gatunków płazów** oraz **1 mieszańca międzygatunkowego**. Przeprowadzone badania terenowe pozwoliły na wykrycie większości bytujących gatunków płazów.

Wyniki ich inwentaryzacji przedstawiono poniżej.

1. **Traszka grzebieniasta** - nie stwierdzona na terenie gminy, ale jej występowanie jest bardzo prawdopodobne.
2. **Traszka zwyczajna** – stwierdzona w kilku miejscach na terenie gminy. Dla jej ochrony konieczne jest zachowanie licznych płytkich zbiorników wodnych, będących głównymi miejscami rozrodu tego gatunku.
3. **Kumak nizinny** – stosunkowo liczny gatunek lęgowy na terenie całej gminy. Dla jego ochrony konieczne jest zachowanie licznych płytkich zbiorników wodnych, będących głównymi miejscami rozrodu tego gatunku.
4. **Grzebiuszka ziemna** – stwierdzona tylko pod Kickiem, ze względu na słabą aktywność głosową i nocny tryb życia tego gatunku nie można wykluczyć występowania w innych fragmentach gminy.
5. **Ropucha szara** - rozpowszechniona na terenie całej gminy. Lęgnie się w większości małych i średnich zbiorników wodnych.
6. **Ropucha zielona** - nie stwierdzona na terenie gminy, ale nie można wykluczyć jej występowania.
7. **Rzekotka drzewna** – stwierdzona tylko na stawach pod Krzywnicą, jej występowania na rozproszonych stanowiskach na terenie gminy nie można wykluczyć.
8. **Żaba jeziorkowa** - występuje stosunkowo licznie na terenie całej gminy. Lęgowiskami są wszystkie niewielkie zbiorniki wodne .
9. **Żaba śmieszka** - nie stwierdzona, jej występowania nie można wykluczyć nad większymi jeziorami gminy.
10. **Żaba wodna** - występuje stosunkowo licznie na terenie całej gminy. Lęgowiskami tego "gatunku" są wszystkie niewielkie zbiorniki wodne .
11. **Żaba trawna** - występuje na terenie całej gminy. Lęgowiskami są wszystkie niewielkie zbiorniki wodne położone w pobliżu większych kompleksów leśnych .
12. **Żaba moczarowa** - występuje stosunkowo licznie na terenie całej gminy. Lęgowiskami są wszystkie niewielkie śródpolne zbiorniki wodne .

c) GADY

W trakcie trwania inwentaryzacji na obszarze gminy Stara Dąbrowa spośród gadów stwierdzono 3 gatunki. Nielicznie występuje na terenie całej gminy zaskroniec, jaszczurka żyworodna i jaszczurka zwinka.

Charakterystyka herpetofauny gminy Stara Dąbrowa.

W trakcie trwania inwentaryzacji przyrodniczej stwierdzono obecność większości podawanych dla terenu Pojezierza Pomorskiego gatunków płazów i gadów. Najliczniejszymi gatunkami płazów są, żaba moczarowa, żaba jeziorkowa, i ropucha szara. Pozostałe występują mniej licznie lub bardzo rzadko.

Na terenie gminy Stara Dąbrowa jest bardzo dużo terenów podmokłych towarzyszących większości rzek, z których każdy jest godnym ochrony miejscem lęgowym płazów. Ich znaczenie, w większości przypadków, jest jednak ograniczane ilością wody w danym roku. Wskazane jest utworzenie zastawek w najcenniejszych dla płazów miejscach i uzupełnianie wody w suchych latach.

Najcenniejszym i jednocześnie najbardziej zagrożonym (w planie zagospodarowania przestrzennego łąki te mają zostać zmeliorowane) miejscem rozrodu płazów są podmokłe łąki pod Kickiem. Na obszarze tym planowane jest utworzenie użytku ekologicznego (UE- VII).

Spośród gadów nielicznie występuje na terenie całej gminy zaskroniec, jaszczurka żyworodna i jaszczurka zwinka. Występowania żmii zygzakowatej, gniewosza i padalca nie można wykluczyć, ale jest ono mało prawdopodobne ze względu na duże odlesienie gminy.

d) PTAKI

Dotychczas w obrębie granic gminy Stara Dąbrowa zarejestrowano co najmniej **163 gatunki**, z tego **115 to gatunki obecnie lęgowe** lub prawdopodobnie lęgowe albo te które niegdyś gniazdowały na obszarze gminy.

Wyniki ich inwentaryzacji najważniejszych gatunków przedstawiono poniżej.

1. **Perkozek** - stosunkowo liczny gatunek lęgowy (10 - 15 par w 1997) na stawach pod Krzywnicą , w okresie przelotów na wyżej wspomnianym terenie bardzo liczny (do 60 os. w wrześniu 1997).
2. **Zausznik** – prawdopodobnie lęgowy (1 para) na jeziorze Grabowskim w 1998 r.
3. **Perkoz rdzawoszyi** - gatunek lęgowy (2 - 4 pary na stawach pod Krzywnicą. Zagrożony wymarciem w dłuższym okresie czasu. Wpisany do czerwonej księgi zwierząt województwa szczecińskiego.
4. **Bocian biały** - na terenie gminy Stara Dąbrowa znajduje się 11 zajętych gniazd bociana. Cztery zajęte gniazda znajdują się w Starej Dąbrowie, dwa gniazda w Nowej Dąbrowie – natomiast po jednym gnieździe znajduje się w Łęczynie, Chlebowie, Kicku, Parlinie, Białuniu, Storkówku, Krzywnicy, Tolczu i Wicku. Gatunek znajdujący się w czerwonej księdze zwierząt woj. szczecińskiego.
5. **Bocian czarny** – prawdopodobnie lęgowy w olsie nad Krapielą w okolicy stawów pod Krzywnicą. Często obserwowane, żerujące osobniki na stawach i łąkach nad Krapielą. Położenie gniazda nieznane.
6. **Gęgawa** – gatunek nieliczny lęgowy na terenie całej gminy. Stwierdzono 2 pary lęgowe na stawach pod Krzywnicą w 1998 r. oraz pojedyncze pary w innych częściach gminy. Gatunek znajdujący się w czerwonej księdze zwierząt woj. szczecińskiego.
7. **Ohar** - pierwsze lęgi na terenie Polski stwierdzono na początku XX w. (Tomiałojć 1990). W chwili obecnej zwiększa swoją liczebność, przynajmniej w woj. szczecińskim. Gatunek zagrożony wymarciem, wpisany do Polskiej czerwonej księgi zwierząt i znajdujący się w czerwonej księdze zwierząt woj. szczecińskiego. W 1997 r. jedna para lęgowa na stawach pod Krzywnicą .
8. **Krakwa** - od początku XX w. trwa wzrost liczebności (Tomiałojć 1990). Na stawach pod Krzywnicą 5 – 10 par lęgowych w 1998 r.
9. **Cyranka** - duży spadek liczebności (Tomiałojć 1990), w całej gminie stwierdzono tylko 3 pary lęgowe na łąkach pod Kickiem. Gatunek zagrożony znajdujący się w czerwonej księdze zwierząt woj. szczecińskiego.

10. **Płaskonos** - duży spadek liczebności (Tomiałojć 1990), w roku 1997 stwierdzono prawdopodobnie 1 parę lęgową na stawach pod Krzywnicą. Gatunek zagrożony znajdujący się w czerwonej księdze zwierząt woj. szczecińskiego
11. **Gągoł** - w XIX w. gatunek nieliczny (Tomiałojć 1990). W chwili obecnej w woj. szczecińskim trwa wzrost liczebności. Gatunek znajdujący się w Polskiej czerwonej księdze zwierząt i w czerwonej księdze zwierząt woj. szczecińskiego. Na terenie gminy ze względu na znaczne odlesienie stwierdzono zaledwie kilka par lęgowych na stawach pod Krzywnicą (2-4 pary), nad jez. Grabowskim (1 para) i na łąkach nad Krapielą (1 para).
12. **Kania ruda** – prawdopodobnie lęgowa 1 para w lasach nad Krapielą w okolicy miejscowości Chlebówko. W chwili obecnej bardzo nieliczny gatunek lęgowy kraju, zagrożony wymarciem, znajdujący się w Polskiej czerwonej księdze zwierząt i w czerwonej księdze zwierząt woj. szczecińskiego. Położenie gniazda nieznane.
13. **Bielik** - bardzo nieliczny na początku wieku, w latach 30 - 10 par na całym Pomorzu (Banzhaf 1937). Po wojnie wzrost liczebności, zwłaszcza po wprowadzeniu ochrony strefowej. Dzisiaj regularnie spotykane są osobniki żerujące na stawach pod Krzywnicą (nawet do 8 os.). Co najmniej jedna para lęgowa w Nadleśnictwie Dobrzany (dwa gniazda). W chwili obecnej bardzo nieliczny gatunek lęgowy, zagrożony wymarciem na świecie, znajdujący się w Polskiej czerwonej księdze zwierząt i w czerwonej księdze zwierząt woj. szczecińskiego.
14. **Błotniak stawowy** - nieliczny gatunek lęgowy gminy. Stwierdzony na stawach pod Krzywnicą – 3 - 4 pary oraz w dolinie Krapieli - 1 para.
15. **Kuropatwa** - w całym kraju trwa spadek liczebności spowodowany prawdopodobnie chemizacją rolnictwa. W chwili obecnej wg relacji myśliwych dość licznie gnieździ się na terenie całej gminy, moje obserwacje wskazują na znacznie mniejszą liczebność tego gatunku.
16. **Derkacz** - skrajnie nieliczny gatunek lęgowy gminy. Stwierdzony tylko na stawach pod Krzywnicą - 2 odzywające się ptaki w 1997 r. W/g relacji myśliwych w poprzednich latach słyszano odzywające się samce na łąkach nad Krapielą. Gatunek zagrożony wyginięciem na całym świecie, znajdujący się w Światowej czerwonej księdze zwierząt i w czerwonej księdze zwierząt woj. szczecińskiego.

17. **Żuraw** - nieliczny gatunek lęgowy (2 - 3 pary) mokradeł położonych na północ od stawów koło Lutkowa i Krzywicy (3 pary) oraz na łąkach pod Tolczem (2 pary) .
18. **Sieweczka rzeczna** – ze względu na brak odpowiednich biotopów gatunek skrajnie nieliczny na terenie gminy. Stwierdzono 1 parę prawdopodobnie lęgową na łąkach w okolicy Tolcza .
19. **Czajka** - prawdopodobnie na skutek utraty odpowiednich do gniazdowania miejsc liczebność czajki spada. Wzrost liczebności możliwy jest tylko przy odtworzeniu gospodarki łąkowej, a zwłaszcza przy wprowadzeniu na szeroką skalę ekstensywnego wypasu zwierząt domowych (krowy, konie, owce, kozy). Stwierdzono 5 par lęgowych na stawach pod Krzywnicą i tylko 1 parę lęgową na podmokłych łąkach pod Kickiem .
20. **Kszyk** - prawdopodobnie na skutek utraty odpowiednich do gniazdowania miejsc liczebność kszyka spada. Wzrost liczebności możliwy jest tylko przy odtworzeniu wysokiego stanu wody. Stwierdzono tylko 1 tokującego samca na podmokłych łąkach pod Kickiem .
21. **Krwawodziób** - w porównaniu z XIX w. w obecnym stuleciu obserwuje się spadek liczebności tego gatunku nasilający się w ostatnich dekadach na całym Pomorzu (Tomiałojć 1990). Przyczyną są prawdopodobnie trwające od początku wieku szeroko zakrojone prace melioracyjne na łąkach tej części kraju. Mimo istnienia niewielkich fragmentów odpowiednich biotopów np. łąki pod Kickiem, nie stwierdzono ptaków lęgowych na terenie gminy.
22. **Płomykówka** – prawdopodobnie bardzo nieliczny ptak lęgowy na terenie całej gminy. Ponieważ w całym kraju liczebność płomykówki spada wskazane jest rozpoznanie wszystkich miejsc gniazdowania oraz ochrona ich poprzez zakładanie budek lęgowych uniemożliwiających niszczenie lęgów przez kuny domowe.
23. **Pójdźka** – prawdopodobnie skrajnie nieliczny ptak lęgowy na terenie całej gminy. Wskazane jest rozpoznanie wszystkich miejsc gniazdowania oraz ochrona ich poprzez zakładanie budek lęgowych oraz pozostawianie starych dziuplastych drzew również owocowych w pobliżu osiedli ludzkich.
24. **Zimorodek** – nieliczny gatunek lęgowy nad Krapiełą.

25. **Dzięcioł czarny** – ze względu na poważne odlesienie gminy, bardzo nieliczny ptak lęgowy. Stwierdzony tylko w lasach nad Krapielą, choć nie można wykluczyć jego występowania w pozostałych dwóch większych kompleksach leśnych gminy .
26. **Dzięcioł średni** - ze względu na poważne odlesienie gminy, bardzo nieliczny ptak lęgowy. Stwierdzony tylko w lasach nad Krapielą, choć nie można wykluczyć jego występowania w pozostałych dwóch większych kompleksach leśnych gminy .
27. **Pliszka górską** – stosunkowo licznie występuje nad Krapielą (stwierdzono 10-15 par lęgowych), ale nie można wykluczyć występowania nad innymi rzekami gminy. Gatunek znajdujący się w czerwonej księdze zwierząt woj. szczecińskiego.
28. **Srokosz** - skrajnie nieliczny ptak lęgowy na terenie całej gminy, stwierdzono 1 parę lęgową na łąkach pod Tolczem .

Liczebność stwierdzonych najcenniejszych gatunków ptaków w gminie Stara Dąbrowa

Kategorie lęgowości wg PAO – A – gniazdowanie pewne, B – możliwe, C - niewykluczone

Gatunek	Liczebność (par)	Kategoria lęgowa
1. Zausznik	1	B
2. Perkoz rdzawoszyi	2 – 4	A
3. Bocian czarny	1	A
4. Bocian biały	11	A
5. Gęgawa	5	A
6. Ohar	1	A
7. Krakwa	15 – 20	A
8. Cyranka	3	B
9. Płaskonos	1	B
10. Gągoł	4 – 6	A
11. Kania ruda	1	B
12. Bielik	1	A
13. Błotniak stawowy	3 – 5	A
14. Derkacz	2	B
15. Sieweczka rzeczna	1	B
16. Pliszka górską	10 – 15	A

Pełen wykaz gatunków oraz zamieszczony jest w ANEKSIE pkt. 2

e) SSAKI

Na obszarze gminy Stara Dąbrowa stwierdzono co najmniej **38 gatunków** ssaków. Liczba ta jest niewątpliwie zaniżona w stosunku do stanu faktycznego. W okresie powojennym nie prowadzono tutaj szczegółowych badań. Dane archiwalne i literaturowe dotyczą wybranych gatunków ssaków lub tylko niektórych rzędów. Ocena występowania gatunków z owadożernych, nietoperzy i gryzoni wymaga więc bardziej dogłębnych, stacjonarnych badań. Wyniki ich inwentaryzacji przedstawiono w tabeli w ANEKSIE.

⇒ Występowanie zwierząt gatunków łownych w obwodach łowieckich na obszarze gminy Stara Dąbrowa

Na terenie gminy Stara Dąbrowa w latach 1997/1998 działały cztery obwody łowieckie (nr 46, 48, 64 i 66), które należały do kół łowieckich:

- "Jeleń" z Maszewa (obwód nr 46 o powierzchni - 16506 ha, w tym 2132 ha gruntów leśnych),
- "Daniel" ze Stargardu (obwód nr 46 o pow. 7819 ha, w tym 790 ha gruntów leśnych),
- "Bór" ze Szczecina (obwód nr 46 o pow. 8070 ha, w tym 1319 ha gruntów leśnych) oraz
- "Głuszec" ze Szczecina (obwód nr 46 o pow. obwodu 4603 ha, w tym 329 ha gruntów leśnych).

Ponieważ granice obwodów łowieckich nie pokrywają się z granicami gminy, wyniki inwentaryzacji można skorygować o wskaźnik procentowy powierzchni obwodu znajdującej się na terenie gminy Stara Dąbrowa. Wyniki inwentaryzacji prowadzonej przez koła łowieckie w tych obwodach w latach 1997 - 98 przedstawiono poniżej:

	Obw. nr	Obw. nr	Obw. nr	Obw. nr	
--	---------	---------	---------	---------	--

Gatunek	46 *	48*	64*	66*	RAZEM
% pow. w gm. Stara Dąbrowa	32,9	13,9	69,3	14,2	średni % obwodów w gminie 32,6
jeleń	40/52	63/82	20/26	12/17	135/177
sarna	420/530	325/422	180/234	120/160	1045/1346
dzik	85/110	40/80	30/60	15/30	170/280
lis	-/160	15/37	30/50	10/25	55/272
borsuk	-	4	5	-	9
kuny	-	5	20	-	25
zając	-/250	70/120	40/60	80/150	190/580

Oznaczenia :

* 25 / 27 : 25 stan na 31 III 98 / 27 stan przed sezonem polowań 1998/1999.

⇒ **Inne gatunki ssaków**

Poza wymienionymi wylej gatunkami łownymi na terenie gminy stwierdzono:

1. **Jeż** - obserwowany na terenie całej gminy,
2. **Kret** - obserwowany na terenie całej gminy,
3. **Ryjówka aksamitna** - obserwowana na terenie całej gminy,
4. **Karczownik** - obserwowany na stawach w pod Krzywnicą,
5. **Kuna domowa** - w/g relacji myśliwych nielicznie występuje na terenie całej gminy,
6. **Tchórz zwyczajny** - w/g relacji myśliwych nielicznie występuje na terenie całej gminy,
7. **Łasica łaska** - w/g relacji myśliwych nielicznie występuje na terenie całej gminy,
8. **Wydra** - 15 XI 1997 r. stwierdzono tropy na stawach pod Krzywnicą,
9. **Jenot** - zwłoki znalezione na stawach pod Krzywnicą w 1997.

Charakterystyka teriofauny gminy Stara Dąbrowa

Dane zebrane w trakcie trwania inwentaryzacji i uzupełnione o wcześniejsze dane pozwoliły na stwierdzenie, że w granicach gminy Stara Dąbrowa bytuje lub pojawia się co najmniej **38 gatunków ssaków**. Część z nich to gatunki pojawiające się tu sporadycznie lub wyjątkowo. Najważniejsze jest stwierdzenie obecności wydry, gatunku zagrożonego wyginięciem w skali europejskiej znajdującego się w Polskiej czerwonej księdze oraz w czerwonej księdze Pomorza Szczecińskiego.

3. Najcenniejsze faunistycznie obszary gminy Stara Dąbrowa

Na terenie gminy brak obszarów chronionych powołanych w celu zachowania siedlisk wybranych gatunków zwierząt, za wyjątkiem jednej strefy ochronnej gniazda bielika.

Waloryzacja przyrodnicza gminy pozwoliła na wytypowanie najcenniejszych pod względem faunistycznym jej obszarów. W miejscach tych proponujemy (patrz rozdz.V) utworzenie obiektów chronionych lub też uznanie niektórych z nich za „miejsca rozrodu i stałego przebywania zwierząt gatunków chronionych”, które zgodnie z rozporządzeniem o ochronie gatunkowej zwierząt (ANEKS pkt.3) może powołać wojewoda.:

Najbardziej wartościowe pod względem występującej fauny terenami są:

- **łęgi nad Krapielą**
- **stawy pod Krzywnicą**
- **łąki nad Krapielą**
- **łąki pod Kickiem**
- **łąki pod Tolczem**
- **Jezioro Grabowskie**

a) Łęgi nad Krapielą

Ocalałe fragmenty łągów i grądów nad Krapielą prawdopodobnie są najcenniejszym elementem przyrodniczym gminy Stara Dąbrowa, ponadto wg ESOCh dolina Krapieli jest jednym z kilkunastu najważniejszych w województwie korytarzy ekologicznych. Ze względu na poważne odlesienie gminy najlepiej zachowane fragmenty lasów o charakterze zbliżonym do naturalnego należy bezwzględnie objąć ochroną. Z trzech większych kompleksów leśnych gminy tylko nad Krapielą zachowany jest do tej pory starszy drzewostan.

Stwierdzono tu występowanie skrajnie nielicznych na terenie gminy dzięciołów czarnego i średniego oraz kanię rudą - gatunek zagrożony wymarciem w skali kraju (Polska czerwona

księga zwierząt). Również cennym elementem faunistycznym jest stosunkowo licznie występująca na tym terenie pliszka górska (czerwona księga zwierząt Pomorza Szczecińskiego).

Optymalnym z punktu widzenia ochrony przyrody jest stworzenie rezerwatu z całego kompleksu leśnego, jednakże w przypadku braku takich możliwości minimalnym obszarem proponowanego rezerwatu jest pięć oddziałów leśnych Nadleśnictwa Dobrzany (oddziały 230, 231, 232, 233, 233 A) przez które rzeka przepływa .

b) Stawy pod Krzywicią

Stawy w pod Krzywicią są z całą pewnością najcenniejszym z punktu widzenia faunistyki obszarem na terenie gminy Stara Dąbrowa. W 1997 r. stwierdzono tam łęgi ohara (gatunek z Polskiej czerwonej księgi zwierząt), gągoła (gatunek z Polskiej czerwonej księgi zwierząt) oraz derkacza (światowa lista gatunków zagrożonych wyginięciem, Czerwona Księga Zwierząt Pomorza Szczecińskiego). W bezpośrednim sąsiedztwie regularnie odbywa łęgi i regularnie żeruje na stawach bielik (gatunek z Polskiej czerwonej księgi zwierząt). Poza gatunkami zagrożonymi w Polsce lub na świecie na stawach gnieźdzą się, coraz rzadsze na Pomorzu, wpisane do czerwonej księgi zwierząt Pomorza Szczecińskiego: perkoz rdzawoszyi, gęgawa, krakwa, płaskonos i błotniak stawowy. Ze względu na odpowiedni biotop niewykluczone są w przyszłości łęgi kropiatki, krwawodzioba oraz niektórych gatunków mew i rybitw.

Stawy te pełnią również doniosłą rolę w okresie pierzenia się łabędzi niemych (do 200 osobników) oraz w czasie przelotów wielu gatunków ptaków (np. w IX 1997 - 1400 łysek, 650 krzyżówek, 60 płaskonosów, 200 krakw, 200 cyraneczek, 10 rożeńców, 50 gągołów, 300 ptaków siewkowych (czajek, batalionów, bekasów, biegusów i brodźców), 1 czapla biała, 2 bociany czarne, w X 1997 r. - 700 czajek, 370 siewek złotych, 100 ptaków siewkowych (batalionów, bekasów, siewnic, biegusów i brodźców), 2 łabędzie małe, 3 bernikle białolice, rybołów, w XI 1997 - 3000 gęsi (białoczelna i zbożowa) i 750 siewek złotych. Według relacji członków Zachodniopomorskiego Towarzystwa Ornitologicznego w latach poprzednich na stawach tych obserwowane były kilkutyśne stada siewek złotych oraz stada siewnic dochodzące do 1000 osobników - tak wielkich koncentracji tych ptaków nie obserwowano w żadnym innym miejscu na Pomorzu Zachodnim.

Również wiosną teren ten jest bardzo ważny dla wędrujących ptaków - 21.03.98 r. obserwowano jedno z największych stad łabędzia małego na Pomorzu – 74 osobniki, oraz liczne łabędzie krzykliwe (125 os.) i nieme (106 os.).

Poza ptakami na stawach tych stwierdzono łągi kumaka nizinnego, ropuchy szarej, żaby moczarowej, jeziorkowej i wodnej, a przy ujściu Krępej, jedyne w całej gminie godowisko rzekotki. Mogą się łągnąć tutaj również nie stwierdzone w okresie prowadzonych prac terenowych ropuchy zielone i traszki. Na obrzeżach stawów stosunkowo często spotykano jaszczurkę zwinkę, nieco mniej liczna jest na tym obszarze jaszczurka żyworodna. Ponadto w listopadzie 1997 roku stwierdzono na tym obszarze wydrę.

c) Łąki nad Krapielą

Tereny podmokłe towarzyszące dużej części dolin rzecznych gminy są prawdopodobnie jednym z najważniejszych miejsc dla rozrodu większości płazów. Są one jednocześnie regionalnymi korytarzami ekologicznymi. Najważniejszą z punktu widzenia ochrony przyrody w chwili obecnej wydaje się być dolina Krapieli będąca wg ESOCh jednym z kilkunastu najważniejszych w województwie korytarzy ekologicznych. Jej walory przyrodnicze z całą pewnością zasługują na ochronę. Na obszarze łąk stwierdzono łągi gągoła (Polska czerwona księga zwierząt) oraz stosunkowo licznie występujące żaby moczarowe i wodne, traszki zwyczajne i ropuchy szare. Ponadto regularnie żerują tu bieliki, bociany czarne oraz błotniaki stawowe. Podmokłe fragmenty łąk i turzycowiska są idealnym biotopem dla nie wykrytego na tym obszarze w 1998 r. derkacza (gatunek łągowy w poprzednich latach w/g relacji myśliwych) i kropiatki.

d) Łąki pod Kickiem

Łąki pod Kickiem są najbardziej zagrożonym spośród wszystkich cennych elementów przyrodniczych gminy. W planach zagospodarowania przestrzennego gminy planowane jest zmeliorowanie tego obszaru. W przypadku realizacji tego planu zniszczeniu ulegnie prawdopodobnie największe łągowisko kumaka nizinnego w gminie, oraz jedyne stwierdzone na terenie gminy miejsce łągów cyranki - gatunek wpisany do czerwonej księgi zwierząt Pomorza Szczecińskiego, czajki, kszczyka i grzebiuszki ziemnej.

Podstawowym zaleceniem ochronnym jest utrzymanie przynajmniej obecnego poziomu wód oraz prowadzenie ekstensywnej gospodarki łąkarskiej. Największym zagrożeniem poza

melioracją, jest zamiana fragmentów łąk przylegających do terenów podmokłych w grunty orne lub leśne. Na obszarze planowanego użytku ekologicznego zmiana kwalifikacji gruntów nie może prowadzić do zmniejszania się powierzchni łąk

e) Łąki pod Tolczem

Łąki pod Tolczem ze względu na małą intensywność gospodarki łąkarskiej i zamianę części tych łąk w grunty orne wymagają podjęcia natychmiastowych działań mających na celu przywrócenie częściowo utraconej bioróżnorodności. W 1998 r. na proponowanym do ochrony obszarze gnieździły się sieweczka rzeczna - gatunek wpisany do czerwonej księgi zwierząt Pomorza Szczecińskiego, żuraw oraz srokosz . Ponadto stosunkowo licznie lęgą się tutaj żaby moczarowe, jeziorkowe i ropuchy szare. Podmokłe fragmenty łąk stanowią idealny biotop dla nie wykrytego w okresie prowadzonych badań derkacza.

f) Jezioro Grabowskie

Jezioro Grabowskie stanowi najcenniejszy naturalny zbiornik wodny w gminie Stara Dąbrowa. Jego podstawowym walorem, poza urozmaiconą linią brzegową i stosunkowo niewielką penetracją przez człowieka w przeważającej części sezonu lęgowego, jest obecność stosunkowo starego drzewostanu nad południowo-wschodnimi brzegami. Wszystkie pozostałe większe jeziora gminy są zabudowywane, a ich wartość faunistyczna ogranicza się do funkcji ważnego lęgowiska płazów. Nad jeziorem Grabowskim stwierdzono lęgi gągoła – (Polska czerwona księga zwierząt) oraz zausznika, gęgawy, krakwy i błotniaka stawowego (Czerwona lista zwierząt Pomorza Szczecińskiego). Poza tym jest to bardzo bogate lęgowisko żab zielonych (jeziorkowa i wodna) i brunatnych (trawna i moczarowa). W sąsiedztwie jeziora stwierdzono traszkę zwyczajną, kumaka nizinnego, ropuchę szarą i jaszczurkę zwinę.

4. Podsumowanie inwentaryzacji faunistycznej

Gmina Stara Dąbrowa jak większość gmin o charakterze rolniczym nie należy do zasobnych w rzadkie gatunki lęgowe zwierząt. Jedynym wyjątkiem są stawy pod Krzywnicą będące jednym z najważniejszych miejsc dla awifauny przelotnej w skali województwa (największe koncentracje siewki złotej i łabędzia czarnodziobego w województwie), a prawdopodobnie również kraju. Na stawach i w ich pobliżu lęgą się gatunki zagrożone wymarciem w skali kraju (gągoł, ohar, bocian czarny) i świata (bielik, derkacz). Bez wątplenia najważniejszym

składnikiem fauny poza ptakami, z punktu widzenia ochrony przyrody, są płazy. Większość stwierdzonych gatunków (poza rzekotką drzewną i grzebiuszką) występuje wciąż stosunkowo licznie. Decydujące znaczenie w utrzymaniu bogactwa gatunkowego płazów mają małe zbiorniki wodne, które do chwili obecnej występują stosunkowo licznie na terenie gminy. Płazy są najbardziej zagrożoną wymarciem grupą kręgowców w naszym kraju dlatego też wszystkie oczka wodne będące miejscami ich rozrodu należy ochronić.

Przeprowadzona inwentaryzacja faunistyczna w gminie Stara Dąbrowa pozwoliła na stwierdzenie bytowania tu co najmniej 4 kręgowców z Europejskiej Czerwonej Listy Zwierząt oraz 6 kręgowców z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt.

Ogółem stwierdzono występowanie tutaj następującą ilość gatunków kręgowców:

- Płazy - 9 gatunków**
- Gady - 3 gatunki**
- Ptaki - 163 gatunki (115 lęgowych)**
- Ssaki - 38 gatunków**

IV PRZYRODA NIEOŻYWIONA

W tym rozdziale omówiono wyniki waloryzacji dotyczące obiektów przyrody nieożywionej. Rozdziały poświęcone zagadnieniom dotyczącym sfery geologii, geomorfologii, hydrologii, gleb i klimatu umieszczono w rozdziale I niniejszego opracowania.

1. Obiekty geomorfologiczne

Spośród interesujących obiektów geomorfologicznych na terenie gminy występują:

równina falista moreny dennej, rynna polodowcowa, ozy, oraz wzgórza moreny czolowej.

- **Falista równina moreny dennej** występuje na przeważającej powierzchni gminy. Jest ona charakterystyczna dla całego obszaru Równiny Nowogardzkiej. Pofalowana powierzchnia równiny pokryta jest drumlinami i pocięta szeregiem wydłużonych obniżeń i dolin rzecznych o przebiegu południe - północ. W przeważającej części zbudowana jest z glin zwałowych
- **Rynna polodowcowa** występująca na terenie gminy Stara Dąbrowa jest jedną z form lokalnych charakterystycznych dla równiny Nowogardzkiej. Ciągnie się od okolic Kiezarowa do północnych granic gminy Maszewo. Rozwinęło się w niej szereg jezior rynnowych. Na terenie gminy wysokość krawędzi rynny sięga kilkunastu metrów (brzegi jeziora Grabowskiego). Szerokość waha się od kilkudziesięciu do kilkuset metrów.
- **Ozy** są formami typowymi dla Równiny Nowogardzkiej. Na obszarze gminy Stara Dąbrowa zgrupowane są w trzech wyraźnych ciągach, biegnących w kierunku północ południe. Ciąg zachodni tworzy krawędź doliny Małki. Ciąg środkowy znajduje się na wschód od drogi Stargard-Nowogard . Ciąg wschodni biegnie od miejscowości Tolcz w kierunku Gogolewa. Wszystkie te ozy znajdują się obecnie pod uprawą. W związku z zagospodarowaniem część z nich jest wręcz mało czytelna w terenie. Najlepiej

zachowanym ozem na terenie gminy jest oz położony pomiędzy jeziorem Grabowskim a niecką torfowiskową na południe od Kicka. Wysokość bezwzględna ozu sięga niemal 70m. n.p. m. W stosunku do okolicy jego wyniesienie wynosi 10-12m. a ponad taflę jeziora Grabowskiego wznosi się na wys. ponad 20m. Praktycznie cały oz pokryty jest lasem.

- **Morena czołowa** na terenie gminy Stara Dąbrowa występuje w postaci wzgórz morenowych ciągnących się od miejscowości Krzywiec przez Chlebówko w kierunku Nastazina , oraz w postaci fragmentu dużego bloku morenowego znajdującego się w większej części na terenie gminy Marianowo. Wzgórza morenowe znajdujące się na południe os Chlebówka stanowią wraz z doliną Krapieli jeden z bardziej malowniczych fragmentów gminy. Osiągają one wysokość w granicach 55-65m. n.p.m. Wyniesienie morenowe znajdujące się na południe od Rosowa stanowi najwyżej położony fragment gminy. Na granicy gminy wysokość bezwzględna osiąga 107m. n.p.m. Teren ten wykorzystywany jest jako użytki rolne.
- Przy wschodniej granicy gminy, przy drodze Szczecin-Chociwel znajduje się jedyny na terenie gminy **kem**. Jego wysokość bezwzględna wynosi 62m. Wyraźnie wznosi się ponad okoliczny teren na wys. 10-12m. Pokryty jest lasem, przez jego środek przebiega wspomniana wyżej droga główna .

2. Głazy i głazowiska

Na terenie gminy nie stwierdzono występowania dużych wartościowych głazów narzutowych. Największy stwierdzony kamień miał obwód 3,7m. Wzdłuż dróg polnych i miedz, zwłaszcza na obszarze glin zwałowych występują stosunkowo często mniejsze kamienie. Niewielkie grupy kamieni usuniętych z pól stwierdzono w okolicach Parlówka, Łęczycy , czy Nowej Dąbrowy Nie posiadają one jednak większej wartości merytorycznej.

3. Odkrywki

Na terenie gminy Stara Dąbrowa nie funkcjonują żadne czynne kopalnie kruszyw. Na południe od Łęczycy oraz na północ od Starej Dąbrowy znajdują się dwa obecnie nieużytkowane wyrobiska. W pierwszym z nich obejmującym pow. niecałych 15 ha, znajduje się gminne wysypisko śmieci. W drugim funkcjonuje betoniarnia sprowadzająca kruszywo spoza terenu.

Niewielkie nieużytkowane odkrywki znajdują się również na południe od Łęczówki i Chlebówka.

4. Formy krajobrazowe

Gmina Stara Dąbrowa jest gminą wybitnie rolniczą. Ponad 80% jej powierzchni zajmują użytki rolne, w związku z czym na przeważającym obszarze gminy występuje krajobraz rolniczy. Pofałdowany teren Równiny Nowogardzkiej powoduje występowanie charakterystycznego typu krajobrazu rolniczego. Wśród wydłużonych, lekko falistych wzniesień pokrytych polami uprawnymi pasami ciągną się obniżenia terenu zajęte zazwyczaj przez użytki zielone. Niewiele jest zwłaszcza w środkowej części gminy zadrzewień śródpolnych. Występują one przede wszystkim wzdłuż cieków wodnych i w zagłębieniach terenu. Środkowa część gminy, w okolicy Tolcza, oraz Starej i Nowej Dąbrowy jest stosunkowo najmniej pofałdowana. Ciekawsze pod względem rzeźby terenu i jego pokrycia są wschodnie i zachodnie krańce gminy, a zwłaszcza dolina Krapieli. Przy zachodniej granicy gminy występuje więcej zadrzewień i lasów. Także w tej części napotkać można głębokie obniżenia terenu z ukrytymi oczkami wodnymi. W części wschodniej malowniczy krajobraz tworzą kompleksy wzgórz moreny czołowej i zatorfione obniżenia pokryte mozaiką lasów, łąk, nieużytków i pól położone na wschód od doliny Krapieli. Jest to jednak niestety najtrudniej dostępny fragment gminy.

Miejscami posiadającymi walory punktów widokowych są obok krawędzi rynny polodowcowej (widok na jeziora) odcinki drogi Szczecin - Chociwel koło Łęczyny i Krzywnicy, odcinki drogi Kicko - Chlebówka, oraz krawędź doliny Krapieli pod Krzywnicą z szerokim widokiem w kierunku południowym.

Wobec znacznego stopnia rolniczego zagospodarowania obszaru gminy dużego znaczenia nabierają formy krajobrazowe występujące w małej skali. Wymienić tu należy:

- zespoły oczek wodnych występujące na zachód od Parlina, Łęczycy, oraz na południe od Storkówka,
- zarastający staw w dawnym parku w Nowej Dąbrowie,
- jeziora rynnowe Łęczyckie, Parlińskie i Kołki, położone wśród wysokich okolicznych wzgórz,
- jezioro Grabowskie wraz z wysokimi brzegami i pobliskim ozem,

- szeroką dolinę Białego Potoku pod Tolczem,
- dolinę Krapieli, zwłaszcza na odcinko Krzywnica - Chlebowo
- nieckę akumulacji torfowej pod Kickiem.

W otwartym rolniczym krajobrazie na dodatkowej wartości zyskują przydrożne aleje drzew. Ponadto malowniczego charakteru dodaje krajobrazowi szereg alei wierzbowych i topolowych występujących przy drogach polnych w wielu wypadkach ogławianych.

5. Obszary zdegradowane

Do obszarów zdegradowanych na terenie gminy Stara Dąbrowa można zaliczyć wysypisko śmieci, oraz dawną zwirownię z betoniarnią na północ od Starej Dąbrowy. Wysypisko planowane do eksploatacji do roku 2005-go posiada plan rekultywacji.

Na obszarze gminy stwierdzono także występowanie miejsc dzikiego wysypu śmieci. Miejsca te nie są jednak duże, ani liczne.

6. Stan środowiska naturalnego

W gminie znajduje się 18 istotnych miejscowości, które zamieszkuje około 3,6 tysiąca osób. W roku 1989 80% mieszkańców z 12 miejscowości korzystało z wodociągów. Ścieki bytowe oczyszczane były na 7 obiektach oczyszczających, o różnym stopniu sprawności. Około 1/3 ścieków była odprowadzana do Krapieli lub do jej dopływów.

• Ochrona powierzchni ziemi

Odpady bytowe są składowane na wysypisku położonym k. Łęczycy.

Składowisko to przyjmuje również odpady z gminy Stargard Szczeciński. Lokalizacja obiektu jest prawidłowa. Posiada on warstwę strefę ochronną (szer. 500 m.). Założono również system monitorowania wód podziemnych; otwory piezometryczne. Składowisko posiada zabezpieczenia przeciw skażeniu wód podziemnych i gruntowych.

Mogilnik w Starej Dąbrowie został zamknięty został w 1982 z uwagi na lokalizację - zbyt blisko ujęcia wody (ok. 150 metrów).

Obszar gminy z zachodu na wschód przecina droga samochodowa, która była budowana w latach 30. jako autostrada Berlin-Królewiec. Droga ta omija wszystkie miejscowości w gminie.

Skrzyżowania z innymi szlakami komunikacyjnymi są bezkolizyjne, zapewniają to liczne mosty. Trasa ta stanowi znaczną ingerencję w krajobraz gminy. Nawierzchnia asfaltowa ułożona jest na wysokim i szerokim nasypie. Szerokość tego nasypu była podyktowana planem budowy tej arterii, która miała być dwupasmowa. Dotychczas wykonano tylko jedno pasmo. Droga ta łączy obecnie Chociwel z drogą Szczecin-Goleniów. Jest mało uczęszczana. aczkolwiek są tu odcinki bardzo piękne pod względem widokowym. Zwiększenie ruchu samochodowego na tej trasie może być źródłem hałasu.

- **Zanieczyszczenia powietrza**

Gmina nie jest uprzemysłowiona. Poziom wielkości emisji całkowitej (suma zanieczyszczeń gazowych i pyłowych) kształtuje się na poziomie - poniżej 250 ton/ rok.

- **Zanieczyszczenia gleb**

Badania gleb przeprowadzono w gminach całego województwa - nie stwierdzono skażeń metalami ciężkimi - stopnia IV i V. Badania prowadziła okręgowa Stacja Rolniczo-Chemiczna w Szczecinie. W Starej Dąbrowie próbki gleb z warstwy powierzchniowej 0-20 cm pobrano z 10 wsi. Określono stan zanieczyszczenia metalami ciężkimi: cynku, niklu, miedzi, ołowiu, i kadmu. W 9 próbach stwierdzono zawartość naturalną, (st-O) wszystkich badanych pierwiastków. W Parlinie w stosunku do tła naturalnego zawartość podwyższoną cynku (st-1)

- **Wody powierzchniowe**

Obszar gminy należy do zlewni Odry, a ściślej do zlewni Krapieli. Na trasie przepływu przyjmuje wody kilku prawobrzeżnych dopływów z terenu gminy oraz Krępy, która łącząc się z Krapielą opuszcza jednocześnie gminę Marianowo. Wody powierzchniowe to również jeziora oraz stawy rybne.

⇒ **Stan wód płynących**

Jakość wód Krapieli kontrolowana jest w ramach monitoringu regionalnego. Ostatnie badania monitoringowe wykonano w roku 1993. Jakość wód Krapieli w granicach gminy nie odpowiada III klasie czystości i praktycznie na całej jej długości ma charakter pozaklasowy. W górnym biegu wody rzeki przejmują zanieczyszczenia z zeutrofizowanych jezior - Kamienny Most i Chociwel. Wody Krapieli charakteryzują się wysokimi stężeniami fosforu

ogólnego oraz znacznymi koncentracjami barwników chlorofilowych. Po przyjęciu ścieków z oczyszczalni komunalnej w Chociwlu, oprócz ww. zanieczyszczeń w wodach Krąpieci stwierdzono ponadnormatywne ilości azotynów, deficyt tlenowy oraz skażenie bakteriologiczne wód.

Na trasie przepływu przez obszar gminy jakość wód tej rzeki ulega poprawie. Nadal jednak skażenie bakteriologiczne i zawartość chlorofilu nie odpowiadają obowiązującym normom.

⇒ Stan jezior

Jeziora położone w rymnie polodowcowej dotychczas nie były poddawane badaniom monitoringowym, z uwagi na wzmagający się ruch turystyczny i to formie pobytowej stan jezior powinien zostać określony. Jeziora są bezodpływowe a ponadto położone w rynnach. Wypiętrzenie brzegów źle wpływa na częstość mieszania się wód tych zbiorników.

Wody podziemne

Główne poziomy użytkowe w gminie to 15-50 m.

W rymnie przebiegającej od Stargardu do Goleniowa znajduje się międzymorenowy zbiornik wód podziemnych wysokiej jakości. Jest to Obszar Wysokiej Ochrony z uwagi na wspomniany zbiornik należący do najbardziej zasobnych i powierzchniowo największych z GZWP znajdujących się na terenie naszego województwa.

7. Ocena wartości stwierdzonych obiektów i propozycje ochrony

Gmina Stara Dąbrowa nie posiada wybitnych walorów w zakresie przyrody nieożywionej i krajobrazu, co wynika z jej wysoce rolniczego charakteru. Istnieją jednak miejsca i obszary będące cenne w skali regionu lub gminy. Propozycje obiektów postulowanych do ochrony przedstawiono w rozdz.V.

Szczególną rolę odgrywa tu rymna polodowcowa, wraz z ciągami jezior. Obszar ten zasługuje na ochronę. Istotne wartości przyrodnicze i krajobrazowe przedstawia również dolina rzeki Krąpieci proponowana do ochrony w formie Obszaru Chronionego Krajobrazu sięgającego poza granice gminy Stara Dąbrowa (gminy: Chociwel, Marianowo, Stargard Szczeciński).

Pozwoli to na ochronę wartości przyrodniczych całej doliny rzeki, wpisując się tym samym w sieć systemu obszarów chronionych województwa.

Obok elementów przyrodniczych związanych z występowaniem rynny maszewskiej i doliny Krapieli na terenie gminy występuje szereg innych mniejszych pod względem powierzchni terenów i obiektów przyrodniczych. Niewątpliwie należą do nich wszelkie mniejsze zbiorniki wodne w postaci jezior i oczek śródpolnych i śródleśnych obecnie właściwie podlegające już ochronie na podstawie ustawy o ochronie przyrody. Pokrywające się z wynikami waloryzacji przyrody nieożywionej efekty inwentaryzacji w zakresach fauny i flory dodatkowo potwierdzają, lub podnoszą wartość obiektów cennych ze względu na krajobraz.

Obiektami tymi są:

- Dolina rzeki Krapieli na całym swoim przebiegu w granicach gminy (OCHK-I, R-I, UE-VII)
- Zespół przyrodniczo krajobrazowy „Jezioro Grabowskie”. (ZPK-II)
- Zespół przyrodniczo krajobrazowy „Parlino-Lęczycza”. (ZPK-I)
- oczka śródpolne i śródleśne (UE-II, UE-V)

Walory krajobrazowe alej śródpolnych i przydrożnych zostaną zabezpieczone z chwilą uznania je za pomniki przyrody.

8. Propozycje zagospodarowania walorów krajobrazowych gminy

Wybitnie rolniczy charakter gminy Stara Dąbrowa raczej nie pozwala na założenie turystycznego rozwoju, nie wyklucza jednak wykorzystania jej istniejących turystycznych i krajobrazowych walorów.

Ewentualne zagospodarowanie rekreacyjne obszaru gminy powinno oprzeć się o posiadane jeziora, dolinę Krapieli, oraz bliskie położenie dużego miasta jakim jest Stargard. Na terenie gminy można przejąć część weekendowego i wakacyjnego, lokalnego ruchu turystycznego i rekreacyjnego, dzięki istniejącym jeziorom. Przemyślane działanie powinno pozwolić na zagospodarowanie istniejącej presji wypoczynkowej, bez wyrządzania znacznych szkod środowiskowych. Należy opracować plan zagospodarowania turystycznego jezior Parlińskiego i Kołki z uwzględnieniem terenów pod domki letnie (częściowo już powstające), kąpielisk, również kąpieliska nad jez. Grabowskim, oraz właściwej infrastruktury. Należy również podjąć próbę reklamy wartości przyrodniczych (kąpieliska, szlak kajakowy Krapieli) i historycznych (zabytki architektury, grodzisko) gminy, najlepiej we współpracy z sąsiednimi

gminami. Częściowo wskazania do sposobu zagospodarowania rekreacyjnego jezior gminy znajdują się w ANEKSIE, pkt.4.

Wskazane byłoby wyznaczenie szlaków turystycznych pieszych i rowerowych ze Stargardu Szcz. Proponowany szlak mógłby prowadzić od Stargardu, przez ozy kiczarowskie, Nową Dąbrowę, Krzywnicę, Chlebówkę, Białuń, Tolcz, Łęczówkę, Parlino, Łęczycę, wzdłuż jez. Grabowskiego i przez Grabowo z powrotem do Stargardu. Szlak taki obejmowałby szereg zabytków architektonicznych, park w Nowej Dąbrowie, dolinę Krapieli i wzgórza moreny czołowej, oraz jez. Parlino, Łęczyckie i Grabowskie.

Podstawą do rozwoju turystyki na obszarze gminy jest brak przemysłu, oraz znaczna atrakcyjność poszczególnych elementów obszaru kulturowo-przyrodniczego.

W celu rozszerzenia oferty turystycznej gminy należałoby dążyć do:

- rozbudowy bazy turystycznej głównie w okolicach Parlina i Łęczycy w postaci niewielkich pensjonatów i ośrodków wypoczynkowych, o ograniczonej liczbie pensjonariuszy, oraz nad jez. Grabowskim w postaci niewielkich pól campingowych,
- rozwoju agroturystyki,
- udroźnienia szlaku kajakowego na Krapieli, przy zachowaniu jej walorów przyrodniczych (należy unikać przebudowy koryta i nadmiernego usuwania roślinności),
- zwiększenia ilości szlaków turystycznych, pieszych i rowerowych,
- wprowadzenia turystyki hippicznej,
- objęcia ochroną najcenniejszych fragmentów gminy, z jednoczesnym opracowaniem ich udostępnienia w postaci np. ścieżek dydaktycznych,
- wprowadzenia ulg i preferencji dla inwestujących w turystykę.

Na terenie gminy podejmuje się lub planuje szereg działań zmierzających do zwiększenia atrakcyjności turystycznej gminy. Najważniejszą podjętą inicjatywą jest planowana rozbudowa bazy turystycznej. Teren przeznaczony pod te inwestycje położony jest nad jez. Kołki, Parlino, Grabowskim. Obecnie znajdują się tam głównie nieużytki i tereny rolne niskich klas bonitacyjnych. Zbyt duża ilość zaplanowanych działek stwarza jednak niebezpieczeństwo zagrożeń dla środowiska przyrodniczego, krajobrazu i komfortu wypoczywających osób. Ze szczególną troską należy więc przestrzegać zasad zabezpieczeń przed skażeniem środowiska .